

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА
ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА „МИХАИЛО
ПАЛОВ“ - Вршац, Србија
УНИВЕРЗИТЕТ “АУРЕЛ ВЛАЈКУ” Арад - Румунија
УНИВЕРЗИТЕТ “СВ.КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ” -
Педагошки факултет Битољ, Македонија
РЕВИВИС - Институт за развијање надарености -
Птуј, Словенија

UDK 371.95

ISSN 1820-1911

DAROVITOST I MORALNOST

Z B O R N I K 17

Vršac, Arad, Bitolj, Ptuj, 2012.

Izdavači:
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ – Vršac
Universitatea de Vest „Aurel Vlaicu“, Arad, Romania
Univerzitet “Sv.Kliment Ohridski” - Pedagoški fakultet Bitolj, Makedonija
REVIVIS – Institut za razvijanje nadarenosti – Ptuj, Slovenija

Za izdavače:
akademik Lizika Mihuc
akademik Grozdanka Gojkov
prof. dr Jove Talevski
dr Oto Težak

Zbornik uredili:
akademik Grozdanka Gojkov, doc. dr Aleksandar Stojanović

Redakcija:

prof. dr A. Ilika, Arad, Rumunija	dr M. Maran
prof. dr S. Kurteš, Kembridž, V. Britanija	dr A. Gojkov – Rajić
prof. dr M. Zuljan, Ljubljana, Slovenija	dr J. Prtljaga
dr A. Kolak, Zagreb, Hrvatska	dr T. Nedimović
akademik M. Milin, Arad, Rumunija	dr E. Činč
prof. dr Lj. Kevereski, Bitolj, Makedonija	doc. dr Aleksandar Stojanović,
prof. dr V. Nojman, Temišvar, Rumunija	gl. i odgovorni urednik
dr N. Sturza – Milić	

Anonimne recenzije (domaće i inostrane)

Lektor i prevodilac rezimea:
engleski jezik - dr Jelena Prtljaga

Lektori:
mr Dragana Josifović (srpski jezik)
dr Branduša Žujka (rumunski jezik)

Likovni urednik:
Stanislav Suhecki

Tehnički urednik:
doc. dr Aleksandar Stojanović

ISSN 1820-1911
ISBN 978-86-7372-148-4

Štampa: Tuli, Vršac
Tiraž: 100 primeraka

=====

Predrag Prtljaga¹

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje
vaspitaca „Mihailo Palov“ – Vršac

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-148-4, 17 (2012), p.698-706

Pregledni rad

MORALNE DILEME DAROVITIH – OD NOBELA DO GEJTSA

Rezime: Sredinom 18. veka Semjuel Morze telegrafskim aparatom, koga je prethodno izumeo i izradio, poslao je kratku poruku - rečenicu iz Biblije: „Šta to beše Božje delo?“. Započevši svojim izumom telekomunikacionu eru, istovremeno je postavio pitanje, tj. dilemu, koje danas sve više dobija na značaju: da li daroviti svojom delatnošću pomažu čovečanstvu da nam svima bude bolje, ili ubrzanim i nekontrolisanim tehnološkim razvojem čine da je čovek u sve manjoj meri „stvoren po obrazu ... Božijem“?

Čovek „po obrazu Božijem ima besmrtnost, svest i slobodu...“, o besmrtnosti dokaza nema, ali da su danas ljudska svest i sloboda sve više ugroženi gotovo da će se svako složiti. Sve veći uticaj masovnih medija, komunikacija, Interneta, društvene pojave poput globalizacije i sve prisutnija ekonomska i moralna kriza, radjaju sve veći strah i neizvesnost za sveukupnu budućnost čovečanstva.

Alfred Nobel opisan je kao "mislilac, pesnik, čovek pun gorčine i dobrote, nesrećan i veseo, sklon izuzetnim poletima duha i bolesnih sumnji... čovek koji razume sve i ne nada se ničemu". Jednom rečju - darovita osoba. U prilog ovoj tvrdnji govori i podatak o više od 350 registrovanih patenata, medju kojima je, svakako, najpoznatiji dinamit, registrovan 1866. godine. Možemo samo pretpostaviti koliki je moralni slom doživeo Nobel, kada su ga, već za života, nazivali „trgovcem smrću“, a ne naučnikom svetskog glasa. Ne slučajno, izmenivši svoj testament, svoje bogatstvo je zaveštao u fond koji od 1901. pa do danas svake godine dodeljuje nagrade, pre svega za mir, a zatim i fiziku, hemiju, medicinu, književnost i ekonomiju (od 1969).

U radu će, dalje, biti razmatrani još neki slučajevi darovitih ličnosti XX veka koji su svojim stvaralaštvom obeležili našu epohu, ali su često zapadali u moralnu dilemu zbog prirode svojih pronalazaka, tačnije zbog načina kako su i za šta su oni bili iskorišćeni. Ne preterano poznat, ali svakako označen kao jedan od „očeva“ Interneta, profesor Leonard Klajnrok, koji je 29. oktobra 1969. uspeo da izmedju računara razmeni dva slova („lo“), danas ovako razmišlja: „Internet je izrodio i neke neželjene pojave poput krađe podataka ili dečje pornografije, ali uveren sam da njegove pozitivne strane nadmašuju one loše, ono što me najviše brine je činjenica da smo neke od tih stvari mogli da sprečimo“.

Kroz rad se u najvećoj meri osvrćemo na moral prisutan u savremenim medijima, posebno na Internetu i na njihov uticaj na moralno vaspitanje dece i omladine, a rad zaključuje razmatranje bitnih biografskih momenata Bila Gejtsa, nesumnjivo darovitog, ako ništa drugo, a ono ekonomiste. Fondacija Bil i Melinda Gejts deluje kao moralni štit od svega dobrog i lošeg što su nam računari doneli u

---

¹ jpivan@sezampro.rs

poslednjih dvadesetak godina, a što u velikoj meri možemo zahvaliti upravo ovom čoveku, jednom od deset najbogatijih ljudi svih vremena.

Ključne reči: daroviti, moral, komunikacije, Internet, mediji.

Raspravu na temu istaknutu u naslovu rada valjalo bi započeti pitanjem: koliko se zaista *isplati* biti darovit, odnosno, preciznije: koliko je moralno ispoljiti svoju darovitost? Ako *isplativost* posmatramo kao finansijski i društveni angažman, možemo konstatovati da su mnoge darovite osobe bile u stanju da višestruko naplate svoj dar (Edison, Dali, Gejts...), ali istovremeno spisak osoba koje su svet napustile u siromaštvu i/ili (samo)izolaciji je gotovo neiscrpan (Galilej, Mocart, Van Gog, Tesla...). Ovde je moguće govoriti i o tzv. moralnoj satisfakciji, koja bi po svojoj prirodi morala biti veća od svake sume novca, ali u najvećem broju slučajeva i ona je izostajala u slučaju ovih drugih. U stvari, kada u globalu posmatramo biografije značajnih ličnosti, možemo konstatovati da je upravo nedostatak moralne satisfakcije, odnosno nerazumevanje društvene sredine, najčešći uzrok tragičnog kraja ovih svaralaca. Kada ovo nerazumevanje svedemo pod sukob sa ustaljenim društvenim normama, dolazimo do zaključka da je darovitost u uskoj vezi sa izmenjenim ili iskrivljenim moralom, mada ovakav stav ne možemo prihvatiti kao pravilo.

Činjenica je, takodje, da će običan čovek Ajnštajna pre svega prepoznati po njegovom ekstravagantnom izgledu, raščupanoj kosi ili činjenici da nije obuvao čarape. Teorija relativnosti, pa i formula $E=mc^2$ takodje ukazuje na ovog, po svemu posebnog, čoveka, ali saznanje da je Nobelovu nagradu 1921. godine dobio za objašnjenje fotoelektričnog efekta, danas primenjenog u oblasti korišćenja sunčeve svetlosti za dobijanje električne energije, novo je za autora, a verujem i za najveći broj čitalaca ovog teksta. Zapravo, Ajnštajna se najčešće prisetimo kada želimo da opišemo čoveka visoke inteligencije, genijalca, a na našem prostoru je posebno isticana činjenica da mu je supruga bila Mileva Marić, Srpkinja, takodje izuzetno inteligentna žena.

U javnosti se često spominju i drugi, manje više zanimljivi detalji o njegovom životu: imao je uvek lošu ocenu iz matematike (nije tačno), kasno je progovorio (tačno, sa 3 godine), često je napuštao školovanje, a u izvorima se često navodi i da se, dok je bio u gimnaziji, *često sukobljavao sa školskim autoritetima i vređao upravu, verujući da je duh učenja i kreativnog razmišljanja izgubljen usled nastojanja na čistoj memorizaciji gradiva*. Kao

takav, a u vreme kada se školovao (kraj 19. veka), češće je bio karakterisan kao nepristojan ili, čak, bolestan, a ne kao talentovan, mada bi danas, po mnogim kriterijumima, mogao biti označen kao *potencijalno darovit*.

Njegovi sukobi su se nastavili i kasnije, u naučnim krugovima, ali nama je ovde posebno interesantna konfliktna situacija sa moralnim implikacijama u kojoj se Ajnštajn tokom II svetskog rata našao. Tokom 30-ih godina prošlog veka, u nacističkoj Nemačkoj vodi se kampanja i Ajnštajново delo se označava kao *jevrejska fizika*. S druge strane, Filip Lenard i Johanes Štark, pobornici *Nemačke fizike*, objavljuju na sve strane pamflete i knjige u kojima ocrnjuju Ajnštajnovе teorije i pokušavaju da stave na crne liste nemačke fizičare koji poučavaju ove teorije. U strahu da bi nacisti mogli da veoma brzo proizvedu nuklearno oružje, Ajnštajn šalje pismo predsedniku Amerike, Ruzveltu, zalažući se za proučavanje nuklearne fisije u vojne svrhe. Nedugo zatim, Ruzvelt započinje tzv. *Menhetn projekt* (razvoj i proizvodnja nuklearne bombe za potrebe SAD, Velike Britanije i Kanade).

Ajnštajn lično nije bio uključen u projekat stvaranja prve atomske bombe, ali je ipak, prema nekim tvrdnjama njegovih savremenika, kasnije zažalio što je potpisao ovo pismo. Mada je već 1933. godine na njegov zahtev osnovan *Medjunarodni spasilački komitet* sa ciljem da se pomognu protivnici Adolfa Hitlera, nakon II svetskog rata primetna je njegova veoma aktivna uloga u mirovnim inicijativama, a pre svega zalaganje za nuklearno razoružanje. U tom smislu poznate su njegove reči: *Ja ne znam kako će treći svetski rat biti vođen, ali znam da će se u četvrtom svetskom ratu ljudi tući toljagama i kamenjem*.

Sudbina Alfreda Nobela unekoliko je slična Ajnštajnovoj. Nobelova nagrada koja se svake godine dodeljuje, pre svega za mir u svetu, a zatim i fiziku, hemiju, medicinu, književnost i ekonomiju (od 1969. godine), nastala je upravo kao reakcija na moralni slom njenog ustanovitelja.

Alfredova prijateljica i prva žena dobitnica Nobelove nagrade (1905) Berta von Sutner opisuje ga kao *mislioca, pesnika, čoveka punog gorčine i dobrote, nesrećnog i veselog, sklonog izuzetnim poletima duha i bolesnih sumnji... čoveka koji razume sve i ne nada se ničemu*. U istoriji je, pak, ostao zabeležen kao pronalazač eksplozivne smeše poznate pod nazivom – dinamit. Mada je dinamit bio namenjen upotrebi u gradjevinarstvu, nasuprot mnogo nestabilnijem i eksplozivnijem nitro-glicerinu, svoju široku

primenu je pronašao u vojnoj industriji, proizvodnji oružja tj. municije. Tokom života, Nobel je imao još 355 registrovanih patenata, ali o njima se mnogo manje zna.

Slučajnost koja se dogodila 1888. godine duboko je obeležila Nobelov dalji život. U jednom francuskom listu je greškom objavljen nekrolog za njega posle smrti njegovog brata Ludviga, pod naslovom: *Trgovac smrću je mrtav*, u kojem je dalje pisalo *doktor Alfred Nobel, koji se obogatio pronalazanjem načina da se ubije što više ljudi u što je moguće kraćem vremenu, umro je juče*. Užasnut tim tekstom, zapitao se šta će ostati iza njega i posle toga je izmenio testament, zaveštavši najveći deo svoje (ne tako male) imovine u fond koji će očuvati njegovo ime. Po njemu je i jedan hemijski element dobio ime *nobelijum*.

Ovo je verovatno jedan od najočiglednijih primera u kojima je pokušaj i uspeh u načinu da se spreči nepotrebnii gubitak ljudskih života (eksplozija nitroglicerina u laboratoriji usmrtila je Alfredovog mlađeg brata Emila) prouzrokovala gubitak mnogo većeg broja života, osavremenjavanjem ubojitih oružja, a čije posledice i dan - danas osećamo.

Posmatrajući sa distance veće od sto godina, kada su revolucionarni pronalasci bili veoma retki, možemo se zapitati kakva je situacija nastala krajem 20. veka, kada su nove tehnologije, materijali i uređaji nastajali svakoga dana i svaki za sebe predstavljali malu *revoluciju*. Destruktivnost dinamita je lako vidljiva, baš kao što je i njegova detonacija praćena burnim vizuelnim i zvučnim efektom. Kakve su posledice novih, *nevidljivih* materijala i tehnologija po čoveka, kao da polako počijemo da uvidjamo, a sve su izraženiji strahovi da će reakcije na *treću tehnološku revoluciju* postajati sve vidljivije i *eksplozivnije*.

Sredinom 18. veka, Semjuel Morze postavio je temelje telekomunikacijama, bez kojih, čini nam se, danas ne bismo mogli da živimo (mobilni telefoni, Internet...). Telegrafskim aparatom, koga je prethodno izumeo i izradio, poslao je kratku poruku - rečenicu iz Biblije: *Šta to beše Božje delo?* Otvorivši vrata *globalizaciji sveta*, Morze je postavio dilemu koja danas sve više dobija na značaju: da li daroviti svojom delatnošću pomažu čovečanstvu da nam svima bude bolje, ili ubrzanim i nekontrolisanim tehnološkim razvojem čine da je čovek u sve manjoj meri *stvoren po obrazu ... Božjem?*

Čovek *po obrazu Božjem ima besmrtnost, svest i slobodu...*, o besmrtnosti dokaza nema, ali da su danas ljudska svest i sloboda sve više ugroženi gotovo da će se svako složiti. Sve veći

uticaj masovnih medija, ekspanzija Interneta, već spomenuta globalizacija i sve prisutnija ekonomska i moralna kriza stavljaju u fokus sve veći strah i neizvesnost za sveukupnu budućnost čovečanstva. Belov (Aleksandar Bel) telefon, uz izvesnost nadogradnje, predstavljao je do pred kraj 20-og veka idealan i dovoljan komunikacioni uređaj, sve do pojave tzv. mobilnih telefona. Nastanak mobilne telefonije i neprirodno brz razvoj ove oblasti komunikacija bacio je u zasenak čak i događaje koji su ga inicirali – tehnološka, informatička revolucija zasnovana na upotrebi računara. Nove mogućnosti i novi modeli pojavljivali su se gotovo svakodnevno, a danas su postali sastavni deo naših života. O ovoj pomalo *mračnoj* činjenici govori podatak do kojega su došli Britanski serviseri (mobilnih telefona). Naime, oni su objavili da *čak 52% korisnika, kada prijave kvar zbog uticaja vode, izjavi da je do oštećenja došlo nakon pada u toalet*. Po ovome se može zaključiti da su mobilni telefoni zašli duboko u najintimnije trenutke naših života.

Internet je vršnjak mobilne telefonije i predstavlja nastavak ideje da se povežu univerziteta, koji je začet još davno, ali svoj procvat je doživeo tek krajem 20-og veka kada su se za to stekli neophodni uslovi.

Leonard Klajnrok, profesor Kalifornijskog univerziteta (UCLA), označen kao jedan od *očeva* Interneta, autor je teoretskog rada o *packet-switching* tehnologiji. Teoriju je pretvorio u stvarnost kada je 29. oktobra 1969, dakle, pre više od 40 godina, uspeo da između računara razmeni dva slova (*lo* – od *login*). Danas, zadovoljan onim što je nastalo kao rezultat njegovog rada ovako razmišlja: *Internet je izrodio i neke neželjene pojave poput krađe podataka ili dečje pornografije, ali uveren sam da njegove pozitivne strane nadmašuju one loše, ono što me najviše brine je činjenica da smo neke od tih stvari mogli da sprečimo*.

Činjenica da je Internet interaktivan, otvoren sistem uslovlila je da kao takav uskoro pokaže i svoju negativnu stranu. Sajtovi namenjeni druženju i uspostavljanju otvorene komunikacije, prvenstveno usmereni prema mlađoj populaciji, postali su mesto na kome mnogi opasni i bolesni umovi pronalaze svoje naivne žrtve. Žak Baro, potpredsednik Evropske komisije, zadužen za pitanja koja se tiču pravosuđa, slobode i bezbednosti u Evropskoj uniji kaže: *Mladi ljudi izlažu svoj svakodnevni život na Internetu, a da pri tom nisu svesni rizika po sopstvenu privatnost koje im takve aktivnosti mogu doneti sada i ubuduće*. Na osnovu podataka Komisije, izvršnog tela EU, zaključeno je da su mladi

nedovoljno obavešteni o negativnim efektima koji bi mogli da proisteknu iz postavljanja ličnih detalja i fotografija na sajtove koji su dostupni sa doslovno svakog kompjutera. Tačnije, samo 33% ispitanika starih između 15 i 24 godina svesno je svojih prava u pogledu sopstvenih ličnih podataka, dok je 18% znalo za postojanje institucija koje se bave nadzorom i zaštitom nacionalnih podataka. Na osnovu ovih rezultata Baro zaključuje da je *od ključnog značaja da ti mladi ljudi budu edukovani kako bi surfovali Internetom na način koji je bezbedan po njihovu privatnost*. Upravo ovde i leži problem, računari su deci i mladima predati u ruke kao igračka i kao sredstvo za zabavu, odnosno kao zamena za roditelje koji su odsutni ili preopterećeni sopstvenim brigama. Opšte je poznato koliko su roditelji i porodica važni u formiranju morala i moralnih vrednosti kod dece. Danas, međutim, svedoci smo stasavanja generacije mladih koji su svoje moralne stavove stekli igrajući video igre u kojima je *prelazak na sledeći nivo* povezan sa surovom tučom, ubijanjem i sličnim duboko nemoralnim postupcima. Kako će ova generacija zakoračiti u svet odraslih (*preći na novi nivo*) je tema koja intenzivno zaokuplja pažnju teoretičara, ali i kreatore savremenog društva. Da li zaista postoje kreatori savremenog društva, pa samim tim i kreatori morala? Uvid u biografiju Bila Gejtsa govori da smo upravo na tragu jednom od potencijalnih kreatora.

Konstruisanjem prvih ličnih računara (PC - personal computer), početnim uspehom u primeni ovako koncipiranih malih računara i pojavom Microsoftovog operativnog sistema DOS (Disk Operating System) menja se informatička slika sveta. Računari sa relativno niskom cenom postaju dostupni veoma velikom broju korisnika, aplikativni programi prvenstveno namenjeni kućnim poslovima - pisanje, kućne finansije, jednostavni proračuni i na kraju igre, predstavljaju novo tržište informatičke industrije, koja je zapravo tek u povoju. Gotovo kao prorok, Bil Gejts na čelu Majkrosofta, tada (80-ih godina XX veka) uvidja da će se računarstvo i informatika raširiti kao zaraza čitavim svetom. Ono što je u svakoj drugoj industriji bilo gotovo nezamislivo, uticaj kupaca na izgled i funkcionalnost proizvoda, bilo je uputstvo za razvoj Majkrosofta. Osluškujući pomno i na neki način nagradjujući savete i kritike kupaca, odnosno, korisnika ova firma je izgradjivala svoje proizvode. Operativni sistem *Windows*, koji je odrastao uporedo sa svojim korisnicima, postao je najrasprostranjeniji način komunikacije čoveka sa mašinom, omogućivši i potpuno novi *vid* komunikacije medju ljudima. Bil

Gejts, kao predvodnik i *kreator*, postao je javna ličnost, njegova obraćanja i njegove reči praćene su na svim kontinentima. Jednan od deset najbogatijih ljudi svih vremena, postao je uzor mladim ljudima željnim slave, novca i uspeha, a onda je odjednom Bil Gejts nestao. Povukao se kada je bio najbolji i najveći, osnivanjem fondacije Bil i Melinda Gejts ljubav prema tehnologiji i elektronicima zamenio je filantropijom. Nažalost, nameće se utisak da je ovaj neosporno darovit čovek, jedan od tvoraca nove tehnološke revolucije, uvideo i sve loše strane *novog doba* i kao izvesni moralni štit od svega zlog što su računari doneli u poslednjih dvadesetak godina i onoga što bi mogli doneti, uložio sebe i svoja ne mala novčana sredstva u odbranu čovečnosti i čovekoljublja.

Na kraju, nakon ovako izloženih biografija, može se pogrešno zaključiti da nam daroviti i napredak koji oni donose nisu potrebni. Ali, naša razmišljanja moraju ići u drugom smeru. U situaciji kada je autonomija ličnosti nestala, kada se naša deca i omladina formiraju *unutar mreže* (fejsbuk, tviter...), pažnju je neophodno usmeriti ka obrazovanju darovitih, ali i onih koji to nisu. Teoretičari se slažu da je *moral relativan i nije isti u svim društvima*, ako se pak, danas, moral kreira *unutar mreže*, možemo govoriti o *globalnom moralu*. Zadatak je onih koji obrazuju da učine sve kako bi nove generacije stekle najvalitetnije *opšte vaspitanje* – moral koji će biti u stanju da se suprotstavi, koriguje i formira *globalni moral*. Ovako kreirana *mrežna kultura* morala bi da omogući da se rezultati rada darovitih koriste u svrhu opšteg boljitka, a ne kao sopstvena negacija. Da bi se ka ovom cilju pošlo, koliko danas, potrebni su nam roditelji, vaspitači, nastavnici, profesori... nezavisni u ekonomskom, političkom i svakom drugom pogledu. Nažalost, život koji se odvija pred našim očima mnogo više podseća na *zakasnelu 1984*. Džordža Orvela nego na neku novu, makar i globalnu, Platonovu *Državu* ili Morovu *Utopiju*.

Literatura i internet izvori:

- Arsenijević, O. Bulatović, Lj. Bulatović, G. (2010) The Future of Managers' Education in Serbia, International Tehnology, Education and Development Conference, Valencie, Spain,
- Avramović, Z. (2009). Društvene elite i darovitost. Uvodno izlaganje na 15. Okruglom stolu Daroviti i društvena elita. Vršac.
- King, A, Schneider, B. (1993). *The First Global Revolution*, Orient Longman Limited, Bombay.

- Makluan M.: *Poznavanje opština čovekovih proizvedenata*, Prosveta, Beograd, 1971., str. 42-43.
- Marković, D. (2009). *Globalistika i kriza globalne ekonomije*. Grafiprof, Beograd.
- O'Rourke, K. (2001). *Globalizacija i nejednakost: istorijski trendovi* u Annual World Bank Conference on Development Economics, Washington. Oxford University Press, New York.
- Ristić, D, Čabrilo, S. i Tot, V. (2005). *Trendovi novog doba*, Zbornik radova: 3. savetovanje Na putu ka dobu znanja. FAM, Cekom books, Novi Sad.
- Stepanović, I., Videnović, M. i Plut, D. (2009). *Obrasci ponašanja mladih tokom slobodnog vremena*. *Sociologija*, 51(3), 247-261
- Škuljević, Ž. (2004). *ETIČKI SELEKCIONIZAM ili: Petronijevićevo (ne)razumijevanje Nietzschea*, Zbornik radova, broj 2. Pedagoški fakultet, Zenica.
- Uzelac, M. (2011). *Može li danas filozofija misliti pojam darovitosti?* na <http://uzelac.eu/index.files/MilanUzelacPredavanja.htm>
- http://europa.eu/abc/history/2000_today/index_en.htm - pretraživano 15.-30. januara 2012.
- http://www.b92.net/zivot/vesti.php?yyyy=2010&mm=10&dd=01&nav_id=462306 - pretraživano 15.-30. januara 2012.
- <http://www.microsoft.com/presspass/exec/billg/> - pretraživano 15.-30. januara 2012.
- <http://www.nobelprize.org/> - pretraživano 15.-30. januara 2012.
- <http://www.znanje.org/i/27/07iv03/07iv0315/Ajnstajnova%20biografija.htm> - pretraživano 15.-30. januara 2012.
- http://znanje.infostud.com/vesti/Internet_slavi_40_rodendan/56/12924/ - pretraživano 15.-30. januara 2012.

Predrag Prtljaga

Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov"
Vrsac

MORAL DILEMMAS OF THE GIFTED – FROM NOBEL TO GATES

In the middle of 18th century using a telegraph, he had previously invented and constructed, Samuel Morse sent a short message – a sentence from the Bible: "What hath God wrought?" Having started telecommunication era with his invention, he has also raised a question, i.e. a dilemma increasingly gaining its significance: do the gifted through their work help the mankind so that it could be better to all of us, or through accelerated and uncontrolled technological development they rather make a man less and less similar to the creature "created according to God's image".

A man "created according to God's image has eternity, consciousness and freedom..."; there is no proof on mortality, but everybody will agree that human consciousness and freedom are more and more endangered. All the increasing

influence of the mass media, communication means, the Internet, social phenomena like globalization and all the more present economic and moral crisis have created great fear and uncertainty for the future of mankind as a whole.

Alfred Nobel was described as “one of those farseeing man, a poet, a man full of bitterness and kindness, unhappy and cheerful, inclined to extraordinary spiritual inspirations and sick doubts... a man who understands all and hopes for nothing”: in a word – a gifted person. What is also in favour of such a statement is the fact that more than 350 registered patents, among which dynamite is undoubtedly the most famous, were registered in 1966. We can only imagine the moral breakdown Nobel experienced when he was for his life called “a death merchant”, rather than a scientist well known all around the world. Not by accident, having changed his will, he bequeathed all his wealth to the fund that since 1901 has been honouring men and women for outstanding achievements in work in peace, the first place, then in physics, chemistry, medicine, literature, and economy (1969).

The paper will further consider some other cases of gifted persons from 20th century who have with their creativity marked our epoch, but who have often experienced a moral dilemma regarding the nature of their inventions, i.e. the way and the purpose their inventions have been used for. Not too acknowledged, but certainly featured as one of the “fathers” of the Internet, professor Leonard Kleinrock, who on October 29th 1969 managed to transmit two letters (“lo”) between two computers is today thinking in the following way: “The Internet has created some undesirable phenomena like data thefts and child pornography, but I am convinced that its advantages overshadow the negative aspects; that worries me more is that some of these things could have been prevented.”

What is also emphasized in the paper is morality in contemporary media, especially on the Internet and its influence on moral education of children and young people; finally, the paper considers relevant biographic moments of Bill Gates, undoubtedly gifted person, if not in any other field, then in economy. The foundation Bill and Melinda Gates has acted as a moral shield protecting us from all good and bad things computers have brought us in the last 20 years; we should be thankful to this man, one of the ten richest people of all times.

Key words: the gifted, morality, communications, the Internet, the media.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

37.032-053.2-056.317 : 159.922.7 (082)

DAROVITI i moralnost : zbornik 17 / [zbornik uredili Grozdanka Gojkov, Aleksandar Stojanović ; prevodilac rezimea Jelena Prtljaga]. - Vršac : Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ ; Arad : Universitatea de Vest «Aurel Vlaicu», Bitolj : Univerzitet «Sv. Kliment Ohridski» ; Ptuj : Revivis – Institut za razvijanje nadarenosti, 2012 (Vršac : Tuli). – 898 str. ; ilustr. ; 24 cm. –

Tekst lat. i ćir. - Radovi na više jezika. - Tiraž 100. – Bibliografija uz svaki rad. – Rezimei na engl. jeziku uz svaki rad.

ISBN 978-86-7372-148-4 (VŠSSOVMP)

a) Даровита деца – Морални развој - Зборници

COBISS.SR-ID 270699527